

Villa Oivalan puutarhan aidan inventointi syyskuussa 2013

raportti ~~24.3.2014~~ 14.9.2014 Pekka Lehtinen arkkitehti SAFA

tehtävä

Syyskesällä 2013 sain Oivalan hoitokunnalta tehtäväksi inventoida Villa Oivalan puutarhan aidat. Puutarha on pahasti ränssistynyt oltuaan kauan hylättynä. Moni puutarhan rakenteista ja yksityiskohdista on tuhoutunut, osa jo kadonnut jäljettömiin. Oivalan puutarhan lauta-aita reunustaa saaren yleistä kulkureittiä, ja arkkitehtiliiton huvilan rähjäinen aita on ihmetyttänyt Villingissä kulkijoita. Aidat olivat selvityshetkellä hyvin huonossa kunnossa, mutta alkuperäiset piirteet olivat suurelta osaltaan hahmotettavissa.

Samaan aikaan syksyllä 2013 Mathias Wahlberg oli tekemässä maisema-arkkitehtuurin diplomityönään Oivalan puutarhan kunnostussuunnitelmaa. Osana työtä Wahlberg mittasi puutarhan ja dokumentoi sen säilyneitä rakenteita, kuten kasvillisuuden peittämiä kiveyksiä, pengerryksiä, porrasaskelmia ja polkuja. Hyödynsin työssäni Wahlbergin mittaamaa puutarhan karttaa.

Puutarha on perustettu vuonna 1932, jolloin nykyiset aidatkin on oletettavasti toteutettu (Timo Jeskanen 1998). Niihin ei tiedetä tehdyn suuria muutoksia. Aitojen inventoinnin tarkoituksena oli selvittää ja tallentaa aitojen toteutustapa ja hahmo ennen kuin ne puretaan, mahdollisesti uusitaan, mahdollisesti

alkuperäisen mallin mukaisesti. Selvitys rajoittuu puurakenteisiin aitoihin ja siihen mitä niistä oli syksyllä 2013 maastossa havainnoitavissa. Aitaan aikanaan liittynyt puutarhan kalustovaja on tuhoutunut, joten siinä ei ollut selvitettävää. Villa Oivalan rakenteita tutkittiin TKK:n Arkkitehtuurin historian oppitulin Perinteiset rakenteet ja niiden korjaus -kurssin kenttätöharjoituksena vuonna 2008. Arkkitehtiopiskelijat Robin Landsdorff ja Pekka Pohjola laativat tuolloisten jäännösten perusteella rekonstruktiopiirustuksen kalustovasta ja siihen liittyneestä päiväkahvipaikasta.

Jotta haluttaessa voidaan toteuttaa uusi vanhan kaltainen aita, olen dokumentoinnissa kiinnittänyt huomiota rakenteiden ja yksityiskohtien mittoihin sekä toteutustapaan. Yksittäisten aitatolppien sijainnin tarkkaa dokumentointia en pitänyt tarpeellisena.

Työn tein käsivaraisesti mitaten ja piirtäen sekä valokuvaten. Keskeisistä lautatyypeistä otin kahdet näytepalat, joista käyvät ilmi laudan profiilimitat ja pintakäsittelyn sävy. Toiset näytteet jätin Oivalan verstaaseen, toiset otin mukaani mantereelle uuden aidan toteutuksen suunnittelussa hyödynnettäväksi.

Tein selvitystyön kahden syyskuisen viikonlopun aikana 2013.

Vallilassa 16.3.2014 Pekka Lehtinen

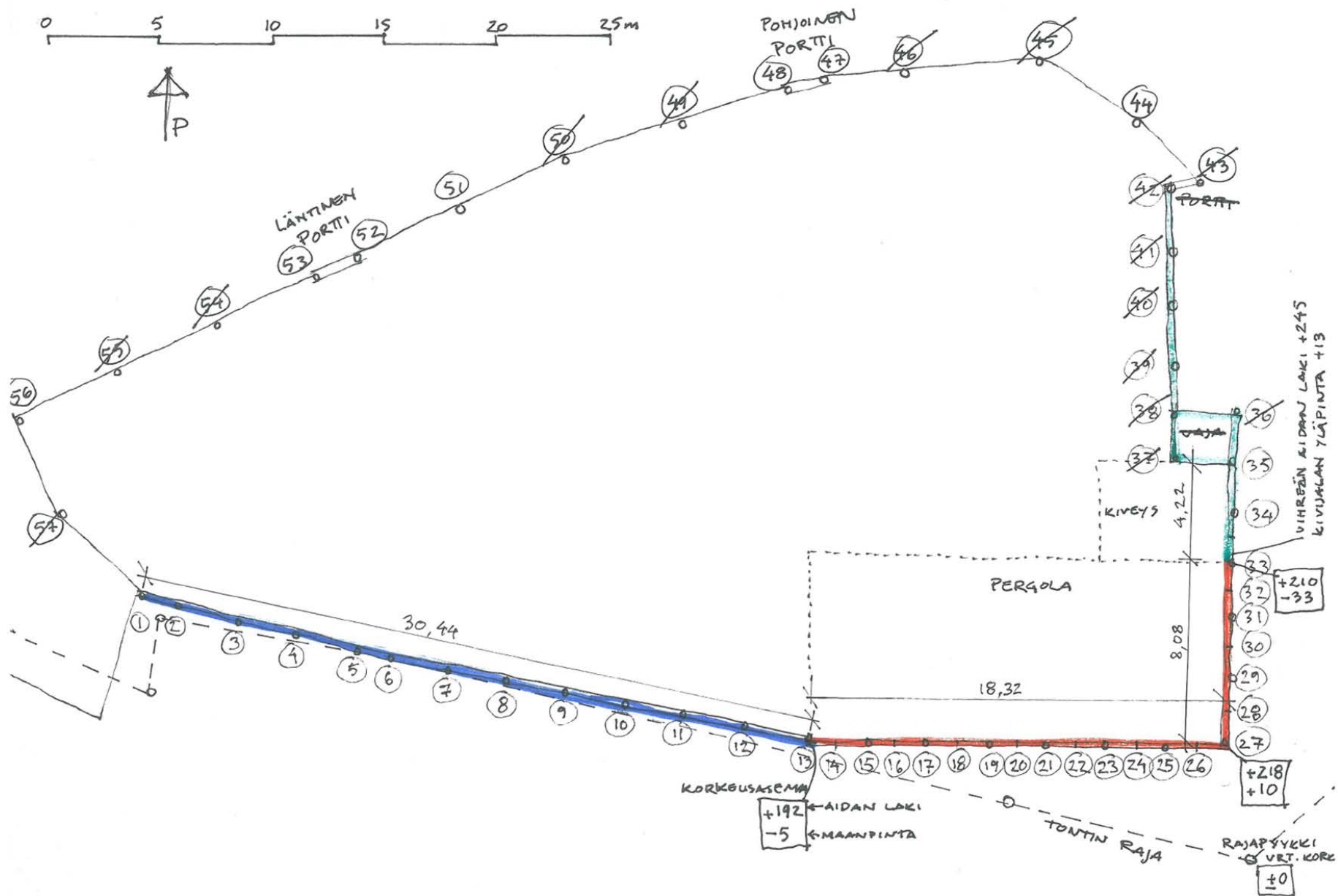

Yllä: Näkymä puutarhavajan jäänteiltä punaisen aidan rajaamalle pergola-alueelle.

Alla: Puutarhan aidan maalaamatonta taustapuolta, tontin ulkopuolelta nähtynä.

Kansikuva: Käynti puutarhan pohjoisesta portista keväällä 2011. Etualalla näkyy verkkoaitaa, taustalla lauta-aidan vihreää, punaista ja sinistä osaa.

Puutarhan ja aidan osat

Oivalan puutarha on aidattu kahdella erityyppisellä aidalla: verkkoaidalla ja lauta-aidalla.

Oivalan oman metsän puolella on teräsverkkoaita. Siihen liittyy kolme kulkuporttia, joista kaksi on säilynyt.

Oivalan tontin rajaa vasten olevat aidat puutarhan etelä- ja itäsiivuilla on vaakalaudoitettua umpiainaa. Puutarhan puolella laudoitus muodostaa sileän maalatun seinäpinnan. Tontilta ulos näkyy aidan toinen, maalaamaton ja runkotolpat näyttävä puoli.

Umpiainan punaiseksi maalattu osa [13-33] on muodostanut puutarhan kaakkoisnurkan köynnöspuutarhan itä- ja eteläseinän. Noin 18x8 metrin kokoisen suorakulmaista köynnöspuutarhaa on puutarhan suuntaan rajannut pergolarakenne, joka nykyisin on tuhoutunut.

Köynnöspuutarhan pohjoispuolella umpiainaa on maalattu vaalean vihreäksi [33-42]. Vihreään aitaosuuteen liittynyt kalustovaja on tuhoutunut, samoin siitä pohjoiseen jatkunut umpiainaosuus. Kalustovajan perustukseksi asetellut kivipaadet ovat maastossa paikoillaan.

Köynnöspuutarhan toisella puolella, tontin etelärajalla umpiainaa jatkuu länteen siniseksi maalattuna [1-13].

Vasemmalla: aitaosuuksien kartoitus syksyllä 2013. Aidan pyöreiden runkotolppien numerointi on luotu tätä selvitystyötä varten. Yliviivatut tolpat ovat tuhoutuneet.

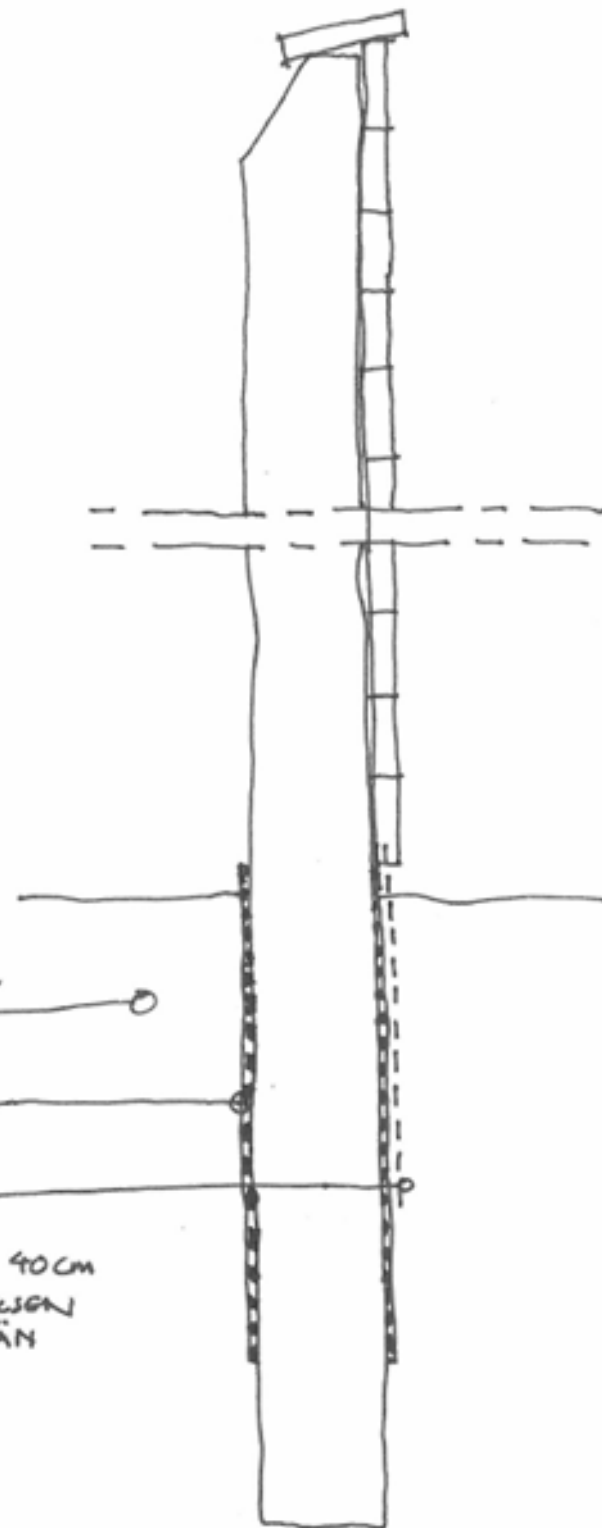

KUOPPA TÄYTETTY
TOLPAN YMPÄRILTÄ
SORALLA

KERMI LEV. 60cm
KIDOTTU TOLPAN
ALAPÄÄN YMPÄRI

PIENIREIKÄINEN
TERÄSVERKKO LEV. 40cm
JÄTEHU LAUDOITUKSEN
ALTA MAAN SISÄÄN

Eri aitaosuuksien rakenne ja tekotapa

Kaikki puutarhaa rajaavat aidat ovat noin kaksi metriä korkeita. Sekä lauta- että verkkoaitojen pystyrakenteena on maahan upotetut pyöreistä tukeista tehdyt tolpat.

Aidan perustamistavasta viitteellistä tietoa saadakseni kaivoin esiin punaisen aidan tolpan nro 21 maanalaisen osan. Tolppa jatkuu maan alla noin 70-80cm syvyyteen, joten tolpan kokonaispituus on 270-280cm. Tolpan alapää on tietysti pahoin lahonnut, joten tarkempi mitta ei ole saatavilla. Tolpan maanalaisen osan ympäri on kiedottu 60cm leveä kermi. Runkotolppiin puutarhan puolelle, laudoituksen alle, on kiinnitetty tiheäilmäinen 40 cm leveä teräslankaverkko, joka ulottuu muutaman kymmenen sentin syvyyteen maan alle. Runkotolppaa varten kaivettu kuoppa on täytetty soralla. Mitään kivilatomukseen tms. viittaavaa en löytänyt.

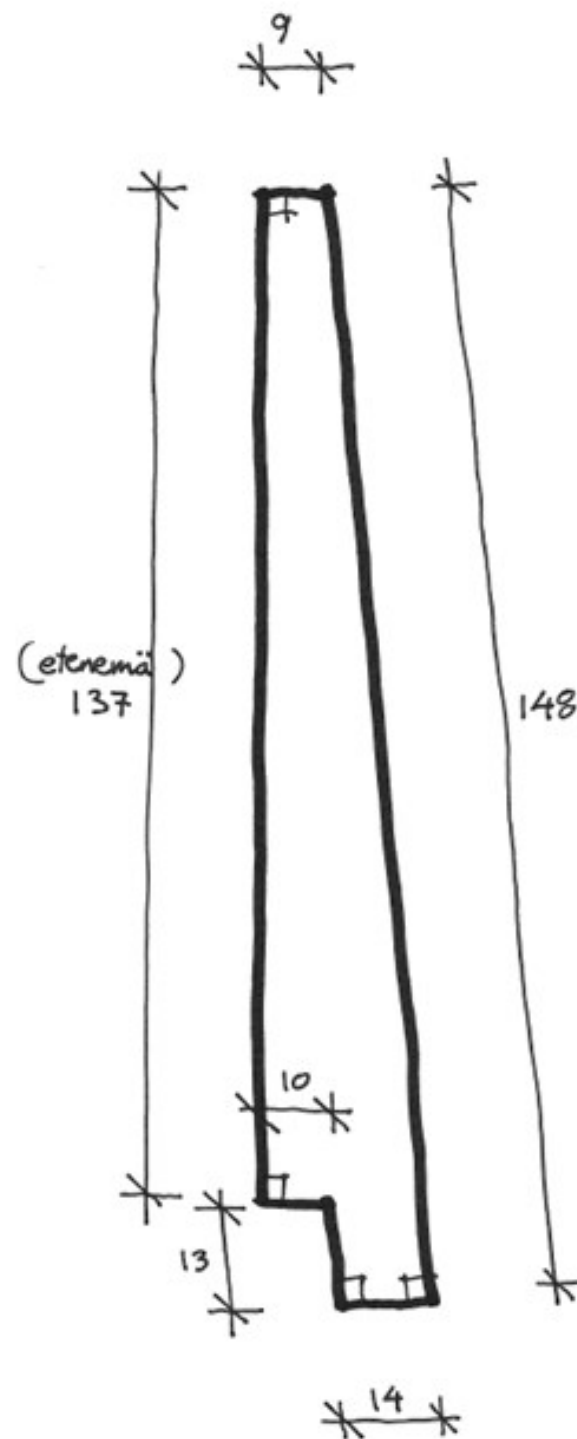
Kevyen tarkastelun perusteella ainakin lauta-aidan kaikki osat ovat samaan tapaan perustetut. Punaisessa lauta-aidassa on kahta tiheämpi tolppajako, ja vain joka toisen tolpan alapää on suojattu kermillä.

Lauta-aidan katteeksi on naulattu noin 155mm leveä lauta, jonka ulkopuolelle jäävät runkotolpan päät on viistetty jyrkästi viettäväksi. Sinisessä aidassa laudan päällä oli säilynyt siihen kiinni naulattu piikkilanka.

Vasemmalla sivulla: Valokuvassa aidan runkotolpan yläpään viistous katelaudan suojaa vailla olevalta osalta. Piirustuksessa esitettyä punaisen aitaosuuden perustustapa.

Yllä piirros punaisen aitaosuuden tolppajaon periaatteesta. Oikealla saman aitaosuuden runkotolppaa maan sisällä suojaava kermi ja maan alla aitaa jatkava tiheä kanaverkko.

Sininen lauta-aita [1-13]

Sinisessä lauta-aidassa pyöreiden runkotolppien väli on yleensä noin 260-270cm. Pyöreiden runkotolppien halkaisija on noin 130-150mm. Niiden ja laudoituksen välissä on aina klossina 105x30mm lauta, samoin runkotolppavälin puolella välissä.

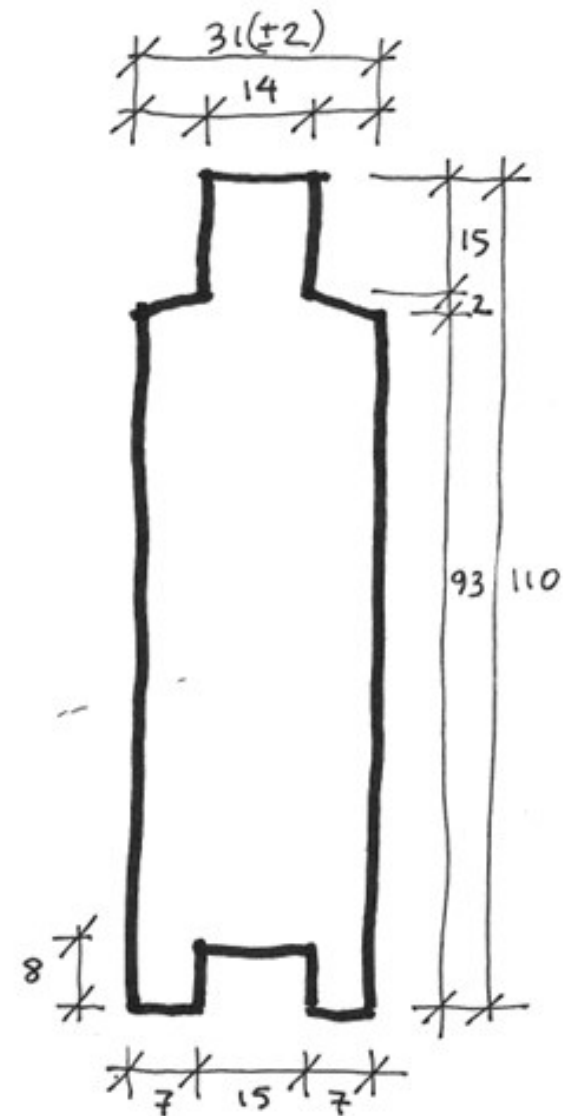
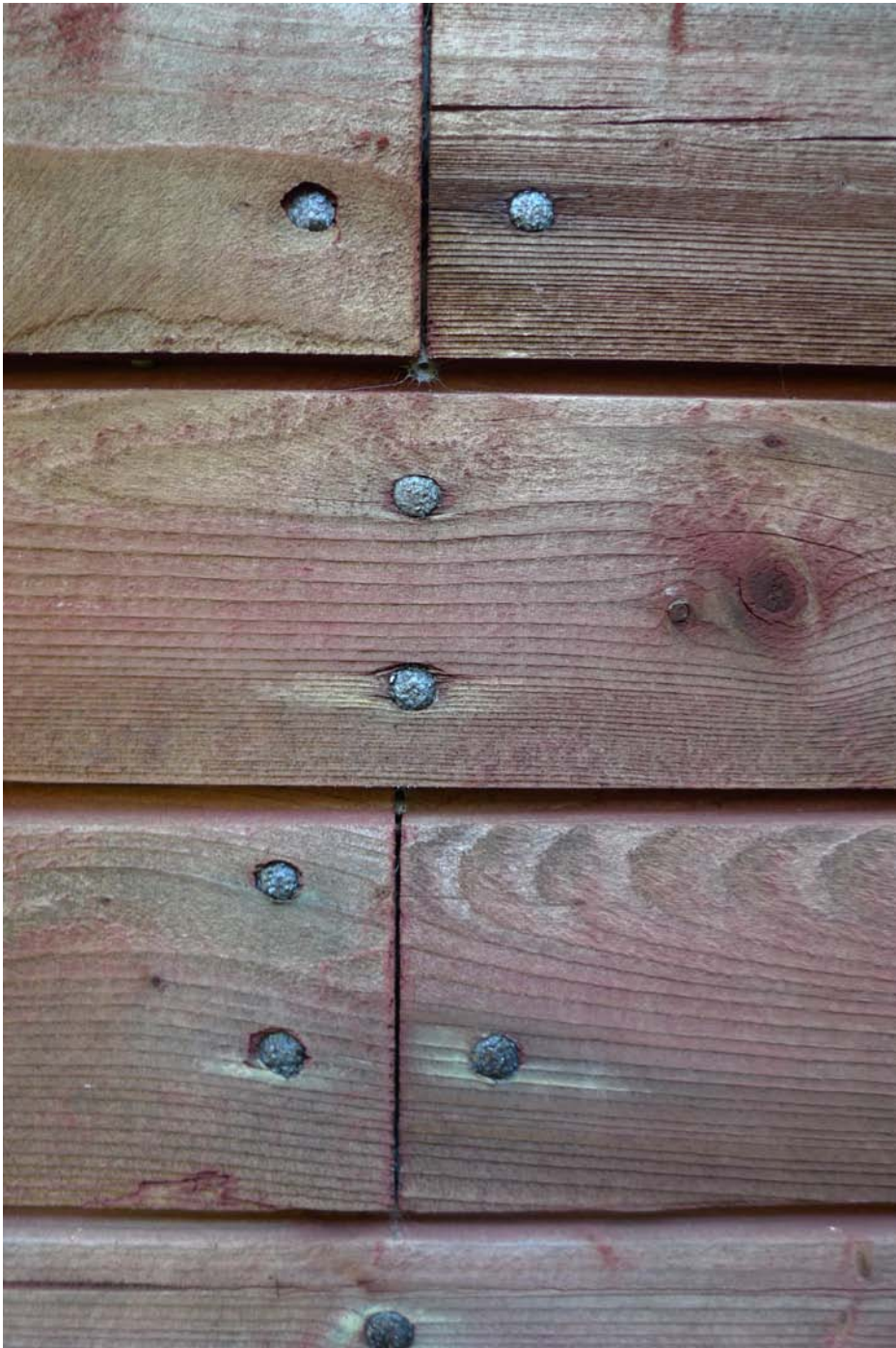
Sinisellä aitaosuudella esiintyy vaihtelevia lautaprofiileja ja perustamistapoja. Laidoituksen katkoksetkin (tolpat 5-10) viittaavat siihen että aitaa on joskus rakennettu uudelleen joiltain osin. Naulatyypistä ja muita aitoja vastaavasta perustamistavasta päätellen vanhimmat osat sinisestä aidasta ovat puoliponttilaudalla verhoillut. Paikkauksia on tehty muissa umpiaitaosuuksissa esiintyvällä täysponttilaudalla.

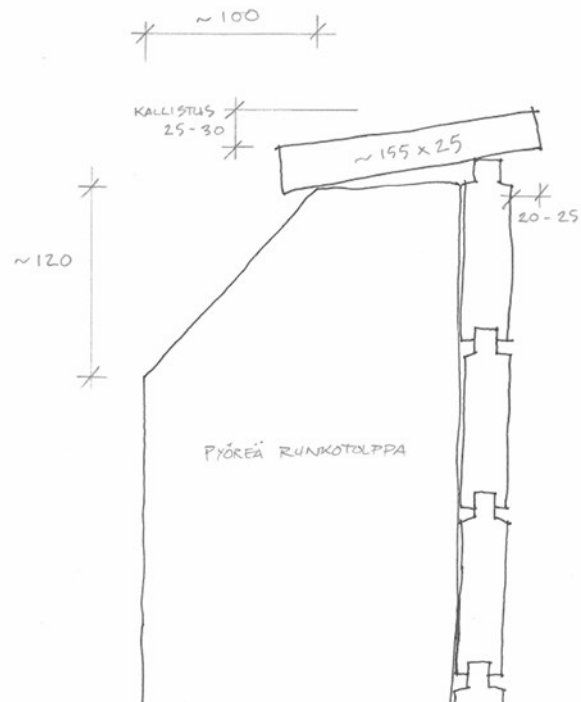
Laidoituksessa on 19-21 lautaa päällekkäin. Laudat ovat vaakasuorassa, ja aidan yläreuna on leikattu seuraamaan loivaa maaston muotoa.

Vasemmalla valokuvassa sinistä aitaa puutarhan puolelta. Piirroksessa sinisen aidan puoliponttilaudan profiili.

Oikealla sinisen ja punaisen aitaosuuden liitoskohta taustapuolelta nähtynä (tontin ulkopuolelta nähtynä).

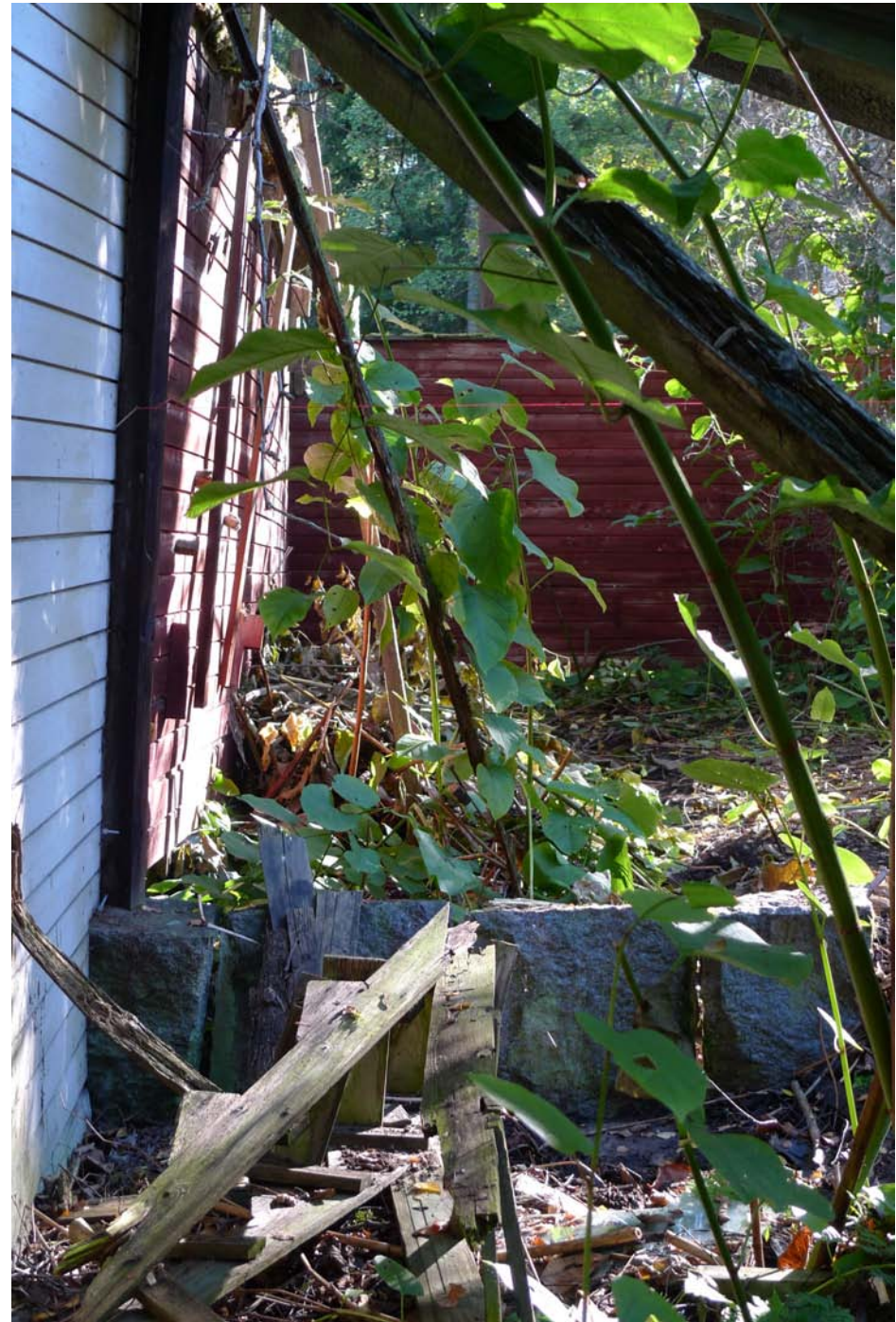

Punainen lauta-aita [13-33]

Punaisen lauta-aidan runkotolpat ovat noin 133-135cm välein. Joka toisessa tolpassa laudoitus on naulattu kiinni suoraan tolppaan, jonka halkaisija on 170-210mm. Väliin jäävät runkotolpat kiinnittyvät laudoitukseen 105x30mm klossilaudan välityksellä, ja tolpan halkaisija on 130-150mm.

Täysponttilaudat on kiinnitetty runkoon leikatuin nauloin, paikoin yhdellä, paikoin kahdella naulalla lauta jokaiseen tolppaan kiinnittäen. Laudoituksen korkeus vaihtelee 18-20 päällekkäisen laudan välillä.

Vasemmalla punaiseksi ponttilaudoituksen naulaustapa runkotolppiin. Piirroksessa punaisen ja vihreän aidan laudoituksen lautaprofiilista. Yllä punaisen poikkileikkaus punaisen aidan yläpäästä.

Vihreä lauta-aita [33-42]

Vihreään lauta-aitaan on liittynyt päiväkahvipaikan markiisia kannattavat rakenteet ja kalustovaja, jotka ovat tuhoutuneet. Niiden kohdalta aita on perustettu pohjamitoiltaan 30x30cm kivipaasille rautatapein, jotka kannattavat pyöreitä runkoltoppia. Tolppavälin puolivälissä on aina 105x30 klossilauta. Runkoltoppien 33-36 päälle on lovettu 135x135 parru, joka on kannatellut vesikattorakenteita.

Vajan pohjoispuolen lauta-aita on tuhoutunut jäljettömiin. Kivipaasia ei ole, joten oletettavasti rakenne on vastannut sinistä ja punaista aita.

Vihreä lauta-aita on verhottu samankaltaisella laudalla kuin punainen aita. Laudoitus jatkuu aitaosuuksien saumakohdan yli yhtenäisenä värin vaihtuessa. Ylhäällä vihreä aita on neljän laudan verran punaista korkeampi. Tolpan 33 kohdalla on 25 lautaa päällekkäin. Kivijalan yläpinta ulottuu viidenneksi alimman laudan alalaitaan.

Vasemmalla punaisen ja vihreän aitaosuuden liitoskohta. Laudoitus jatkuu saumakohdassa yhtenäisenä. Etualalla pergolaa puutarhassa rajanneen tukimuurin ja markiisikatoksen jäänteitä.

Oikealla vihreän aidan taustapuolta vajan kohdalta. Vajan räystäään jäänteet ovat osin yhä paikoillaan.

Verkkoaita [42-57-1]

Valtaosa verkkoaidan tolpista on tuhoutunut. Aidan teräs-verkko on maastossa, osin vielä pystyssä paikallaan.

Verkkoaitaa on kannattanut 3-6 metrin välein asetetut pyöreät noin 215cm korkeat tolpat. Kaksi metriä leveä panssari-verkko on sidottu tolppiin kolmella 4mm rautalangalla, jotka on pujotettu verkkoon ylhäältä, keskeltä ja alhaalta. Verkon silmäkoko on noin 6cm. Paikoin on säilynyt jäänteitä aidan yläreunaan kiinnitetystä piikkilangasta.

Puutarhan portit

Verkkoaitaan liittyvistä porteista kaksi on säilynyt siinä määrin hyvin että niiden alkuperäinen toteutus on vielä hahmotettavissa. Itäisimmästä, vihreään aitaan liittyneestä portista [42-43] ei ole rakenteita säilynyt.

Portit ovat keskenään samanlaisia, ainoana selvänä erona leveys. Läntisen portin [52-53] kulkuaukon leveys on 1,8m ja pohjoisen [47-48] 1,6m.

Porttien kehys muodostuu kahdesta aidan pystytolpasta, jotka yläpäästään on liitetty yhteen kolmannella pyöreällä rungolla.

Porttilehden runkona on höylätystä lankusta puuliitoksin ja pultein koottu kehys, jonka kynteuriin on listoilla naulattu aukkoa peittämään samaa verkkoa kuin aidassa on käytetty.

Vasemmalla verkkoaidan ja porttilehden kiinnitys portin kehyseen.

Oikealla piirroksessa pohjoisen portin porttilehden kehysprofiili ja porttilehden ylänurkan detalji.

